

TEKST
Frans Collignon

Illustraties
Archief

Vissen zijn belangrijk voor het bestaan van de mensheid, al was het maar als een krachtige bron van voedsel. De aanwezigheid alom van de vis in de menselijke geschiedenis is daarom terug te vinden in allerlei zaken waar de mens zich heeft laten gelden - of waar hij alleen maar vol verwondering naar kan kijken, zoals bijvoorbeeld het heelal.

Het is het aloude mysterie van het hemelgewelf dat ons ook tegenwoordig nog wel eens overvalt op een wolkeloze en donkere nacht. Duizenden jaren voor het begin van onze jaartelling werden bij de oude culturen in de nachtelijke hemel al patronen herkend. Men zag daarbij vaak in de groepjes van sterren die schitterden, een gelijkenis met dieren - de fantasie was ook vroeger kennelijk groot. En zoals gezegd, zitten daar dus vissen bij. De bekendste is het sterrenbeeld Pisces (het Latijnse meervoud van vis).

Babylonische geschiedenis

De naam van het sterrenbeeld Pisces is volgens de meeste deskundigen terug te herleiden tot de

Babylonische geschiedenis. De Babyloniërs zagen, als ze naar de hemel keken, twee vissen van wie de staarten met een touw waren verbonden. Zoals gezegd, de verbeeldingskracht was groot. In de Griekse mythologie zijn die twee de godin Aphrodite en haar zoon Eros. De twee hadden zich getransformeerd tot een vis om onder het wateroppervlak aan de toorn van de god Typhon, een vreselijk wrede reus, te ontsnappen. Om elkaar in het kolkende water niet kwijt te raken, bonden ze hun staarten met een touw aaneen. Dat beeld zou je dus op een mooie avond aan de hemel moeten zien. Pisces is één van de sterrenbeelden van de twaalf in de Dierenriem of Zodiac (die vreemd genoeg niet alleen uit dieren bestaat, maar bijvoorbeeld ook

Vissen in het heelal

Van astronomijnen en astrologijnen

de weegschaal kent ...). Andere sterrenbeelden zijn *Goudvis* of *Dorado* (uiterst onbelangrijk sterrenbeeldje, zeggen sterrenkijkers), de *Kreeft* of *Cancer* (juist wel van belang), *Vliegende Vis* of *Volans* en de *Zuidervis* of *Piscis Austrinus* (beide niet erg groot).

Sterrenwichelaars

Al met al staan die sterrenbeelden daadwerkelijk aan de hemel, al komen sommige hier op het noordelijke halfrond nooit boven de horizon. Maar ze bestaan wel en zijn verschillend van grootte. Pisces (Vissen) is overigens bij ons alleen zichtbaar van grofweg augustus tot en met januari.

Dit is tot nu toe allemaal zakelijke en verifieerbare informatie. Het komt dan ook van moderne astronomen, ook wel sterrenkundigen genoemd. Daarnaast heb je nog astrologen, dat zijn sterrenwichelaars. Tegenwoordig is er een scherp onderscheid, maar vroeger liep het allemaal door elkaar en probeerden astronomen ook oorlogen, oogsten en de toekomst van het land te voorspellen. Pas later werden aan de hand van de sterren ook persoonlijke voorspellingen gedaan: "Ik zie heel duidelijk een toekomst voor u". Astronomen, toen ze nog *astronomijnen* heetten, waren er enkele eeuwen geleden ook niet vies van, want het leverde geld op. Voorspellingen kun je

verkopen en wie wil niet weten wat voor hem of haar in de sterren staat geschreven? Terzijde, soms komen profetieën uit. Zo werd de dood van een Zweedse koning in de late middeleeuwen 55 jaar van tevoren voorspeld. Lucky guess? Daar staat natuurlijk tegenover dat mensen het miljoenen keren fout hebben met hun voorspellingen. De astrologie wordt dan ook een pseudowetenschap genoemd. Toch geloven tot de dag van vandaag nog mensen in een wisselwerking van de stand van zon, maan en planeten met gebeurtenissen en de aard van mensen. We willen nu eenmaal vastigheid.

Bijgeloof

Daardoor is bijgeloof ook zo hardnekkig. Ook de auteur dezes zal niet snel onder een ladder door lopen. En vissers lijden eveneens onder hun bijgeloof, misschien wel juist vissers omdat het donkere water zich nu eenmaal niet gemakkelijk laat doorgronden en nog vol geheimen zit.

Dat bijgeloof uit zich van iets eenvoudigs als de volgorde van het klaarmaken van het visgerei tot het gooien van muntjes in het water 'om de vis te kopen'. En op vissersschepen mag niemand tijdens de vaart met een borstel op het dek komen. Dat verjaagt de vissen. Een vis meebrengen aan boord als voedsel, is ook streng verboden. Dat bracht ongeluk. Maar misschien kan met een talisman de rampspoed worden afgewend. Gauw de gehoortbeentjes van een kabeljauw in je broekzak stoppen!

In Tsjechië doen mensen enkele schubben van karpers in hun portemonnee om zo aan geldzorgen te ontkomen.

En dan nog loop je het risico dat iemand jou een goede vangst toewenst. Nooit doen! Het tegenovergestelde zal gebeuren. Volgens de overlevering is dit de reden dat vissers op weg naar hun schip met gebogen hoofd liepen - om toch vooral die goede wensen te kunnen ontwijken. Een laatste bevinding, en eentje die goed past bij het sentiment van de huidige tijd, is dat tabak vissen verjaagt. De rokers weten nu waarom ze zo weinig vangen. ■

Het sterrenbeeld Vissen aan de hemel, zoals door Sidney Hall (1788-1831) getekend.

Lambert Sustris, *Aphrodite en Eros*, Louvre, omstreeks 1554.

